

МОДУЛЬ 6

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємства.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності. Ураховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначається безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції. Як правило, що вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, то вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан

Неритмічність виробничих процесів, погіршення якості продукції, труднощі з її реалізацією призводять до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, в результаті чого погіршується його платоспроможність.

Існує і зворотний зв'язок, оскільки брак коштів може призвести до перебоїв у забезпеченні матеріальними ресурсами, а отже у виробничому процесі. Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану. Отже, фінансовий стан - це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці - за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення. Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності до загрози економічних санкцій.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств.

Кредитори та інвестори аналізують фінансовий стан підприємств, щоб мінімізувати свої ризики за позиками та внесками, а також для необхідного диференціювання відсоткових ставок. У результаті фінансового аналізу менеджер одержує певну кількість основних, найбільш інформативних параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства. При цьому в ході аналізу менеджер може ставити перед собою різні цілі: аналіз поточного фінансового стану або оцінку фінансової перспективи підприємства.

Аналіз фінансового стану - це частина загального аналізу господарської діяльності підприємства, який складається з двох взаємозв'язаних розділів: фінансового та управлінського аналізу.

Розподіл аналізу на фінансовий та управлінський зумовлений розподілом системи бухгалтерського обліку, яка склалася на практиці, на фінансовий та управлінський облік. Обидва види аналізу взаємозв'язані, мають спільну інформаційну базу.

Тема 1. Загальні засади фінансово-економічного аналізу

1. 1. Сутність, завдання та основні принципи економічного аналізу в ломбардах

В сучасних економічних умовах діяльність ломбардів як учасників ринку фінансових послуг є предметом уваги широкого кола учасників, які зацікавлені в результатах його (ринка) функціонування. На основі звітної-облікової інформації є можливість оцінити фінансове становище ломбарду. Основним інструментом для цього слугує економічний аналіз, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити внутрішні і зовнішні відносини об'єкта, що аналізують: охарактеризувати його платоспроможність, ефективність і прибутковість діяльності, перспективи розвитку, а потім за його результатами прийняти обґрунтовані рішення.

Економічний аналіз ломбарду являє собою процес, побудований на вивченні даних про фінансовий стан та про результати його діяльності в минулому з метою оцінки майбутніх умов і темпів розвитку. Таким чином, головною метою економічного аналізу ломбардів є зниження неминучої невідомості, пов'язаної з прийняттям економічних рішень, орієнтованих на майбутнє.

Економічний аналіз ломбардів має певні відмінності від традиційного аналізу фінансово-господарської діяльності. Насамперед це пов'язано із зростаючим впливом зовнішнього середовища на роботу ломбардів. Посилилась залежність фінансового стану від зовнішніх економічних процесів, ускладнення організаційно-правових форм функціонування, надійності клієнтів з точки зору ризиковості ломбардних операцій. В результаті інструментарій економічного аналізу ефективності ломбардних позик розширюється за рахунок нових прийомів і засобів, які дозволяють враховувати ці явища.

Не дивлячись на значну невизначеність в роботі ломбардів, в останій час посилюється роль прогностичного аналізу, який дозволяє складати бізнес-плани.

Намагаючись вирішити конкретні питання і отримати кваліфіковану оцінку фінансового становища, керівники ломбардів все частіше звертаються по допомогу економічного аналізу. При цьому, як правило, вже не задовольняються констатуванням величини показників звітності, а розраховують отримати конкретне заключення про достатність платіжних засобів, нормальних співвідношень власного і залученого капіталу, швидкості обігу капіталу і причинах її зміни, типах фінансування.

Основним завданням проведення економічного аналізу є оцінка результатів діяльності за попередній та поточний роки, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на кінцеві показники роботи ломбарду, прийняти рішення про визнання структури балансу задовільною (незадовільною), а ломбард платоспроможним (неплатоспроможним).

Серед особливостей економічного аналізу ломбарду можна визначити аналіз ризиковості ломбардної позики з огляду на очікуваний коефіцієнт повернення позик та показники рентабельності реалізації невикуплених предметів закладу.

Таким чином, економічний аналіз діяльності ломбарду дозволяє визначити основні напрями розвитку ломбарду з метою досягнення мети, що поставлена при стратегічному плануванні.

1.2. Основні фінансові показники, що характеризують фінансову стабільність ломбарду

Фінансова стабільність ломбарду - це такий стан його фінансових ресурсів, їхній розподіл і використання, який забезпечує розвиток на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику. З огляду на специфіку ломбардних послуг, аналіз фінансових показників діяльності має пріоритетне значення.

Для характеристики джерел формування запасів визначають три основні показники.

1. Наявність власних обігових коштів (ВОК), як різниця між капіталом і резервами (І розділ пасиву балансу) і поза обіговими активами (І розділ активу балансу). Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Його збільшення порівняно з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності ломбарду. У формалізованому вигляді наявність обігових коштів можна записати:

$$\text{ВОК} = \text{ІрП} - \text{ІрА}. \quad (1),$$

де IpP - I розділ пасиву балансу; IpA - I розділ активу балансу.

2. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (ВД) визначається шляхом збільшення значення попереднього показника на суму довгострокових пасивів (IpP - II розділ пасиву балансу):

$$ВД = ВОК + IpP. \quad (2)$$

3. Загальний розмір основних джерел формування запасів і витрат (ОД) визначається шляхом збільшення попереднього показника на суму короткострокових позикових коштів (КПК):

$$ОД = ВД + КПК. \quad (3)$$

Цій трійці показників наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування:

1. Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів (D ВОК):

$$\Delta \text{ВОК} = \text{ВОК} - 3. \quad (4)$$

де 3 - запаси.

2. Надлишок (+) або нестача (-) власних та довгострокових джерел формування запасів (D ВД):

$$\Delta \text{ВД} = \text{ВД} - 3. \quad (5)$$

3. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів (D ОД):

$$\Delta \text{ОД} = \text{ОД} - 3. \quad (6)$$

Для характеристики ломбарда з точки зору його фінансової стабільності існує чотири типи фінансової усталеності:

I - абсолютна стійкість фінансового стану, яка в нинішніх умовах розвитку економіки України зустрічається доволі рідко, задається умовою:

$$3 < \text{ВОК} + K. \quad (7)$$

де K - кредити банку під товарно-матеріальні цінності з кредитів під товари відвантажені і частини кредиторської заборгованості, враховані банком при кредитуванні.

II - нормальна стійкість фінансового стану ломбарду, яка гарантує його платоспроможність, відповідає наступній умові:

$$3 = \text{ВОК} + K. \quad (8)$$

III - нестійкий фінансовий стан характеризується рівнем платоспроможності, при якому зберігається можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів і збільшення ВОК:

$$3 = \text{ВОК} + K + \text{ДПФН}. \quad (9)$$

де ДПФН - джерела, що послаблюють фінансову напруженість.

IV - кризовий фінансовий стан, при якому ломбард знаходиться на межі банкрутства, тому що грошові кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська заборгованість не покривають навіть його кредиторської заборгованості і прострочених позик:

$$3 > \text{ВОК} + K. \quad (10)$$

Таким чином, показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат джерелами їхньої формування.

Тема 2. Види та методи фінансового аналізу

2.1. Зовнішній та внутрішній фінансовий аналізи

Питання організації фінансово-економічного аналізу, його інформаційного забезпечення тісно пов'язані з класифікацією аналізу на зовнішній фінансово-економічний аналіз та внутрішній фінансово-економічний аналіз.

Зовнішній фінансово-економічний аналіз призначений для так званих зовнішніх споживачів (контролюючі органи, органи управління, податкові органи, банки, фондові та товарні біржі, інші ділові партнери підприємства, у тому числі, і насамперед, кредитори та потенційні інвестори підприємства). Призначення аналітичних матеріалів зовнішнього аналізу визначається виходячи із специфічних потреб перелічених споживачів: контроль за діяльністю підприємства, визначення податкового потенціалу, міри ліквідності та ризику при інвестуванні коштів, перспектив своєчасного повернення боргів. Зовнішній аналіз з огляду на це має досить загальні об'єкти дослідження, а саме: динаміка прибутку і рентабельності, ліквідність, платоспроможність, динаміка зміни структури капіталу за джерелами його формування тощо.

Зовнішній фінансово-економічний аналіз орієнтований на публічну, зовнішню офіційну бухгалтерську та статистичну звітність. Його основними інформаційними джерелами виступають насамперед бухгалтерський баланс підприємства (річний, квартальні), звіти про фінансові результати (річний, квартальні), звіт про фінансово-майновий стан підприємства, документи податкової звітності. Це відкрита звітна інформація, звідси максимальна відкритість результатів аналізу. Для проведення аналізу на основі публічної звітності існує багато типових методик, оскільки вихідна інформація уніфікована відповідними стандартами бухгалтерського, податкового і статистичного обліку та звітності. Природно, число аналітичних задач, їх складність обмежені даними цієї досить небагатої інформаційної бази.

Внутрішній (управлінський) фінансово-економічний аналіз – глибший і більш комплексний, ніж зовнішній, оскільки він ґрунтується не тільки на даних публічної звітності, а й на використанні всіх доступних джерел облікової та позаоблікової інформації, включаючи первинні документи, а також матеріали нерегламентованого, так званого управлінського, обліку. Такий аналіз призначений головним чином для використання керівництвом підприємства при прийнятті рішень з управління його фінансовими ресурсами. З метою збереження комерційної таємниці результати внутрішнього аналізу захищаються від потрапляння у розпорядження сторонніх, зовнішніх споживачів інформації.

Як аналітичні задачі у внутрішньому (управлінському) аналізі фігурують складніші об'єкти аналізу, наприклад, глибоке обґрунтування бізнес-планів, вивчення впливу структури витрат на виробництво на рентабельність підприємства, вплив на рентабельність оборотності оборотних коштів та амортизаційної політики, оптимальність з точки зору максимізації прибутку інвестиційних портфелів, вплив роботи окремих структурних підрозділів підприємства на загальні результати діяльності підприємства та їм подібні.

Як зовнішній, так і внутрішній фінансово-економічний аналізи диференціюються за призначенням результатів на поточний (ретроспективний) аналіз, оперативний аналіз і перспективний аналіз.

2.2. Вертикальний аналіз

Велике значення для оцінки фінансового стану має вертикальний (структурний) аналіз активу і пасиву балансу, що дає можливість представлення фінансового звіту у вигляді відносних показників. Мета вертикального аналізу полягає в розрахунку питомої ваги окремих статей у підсумку балансу й оцінці його змін.

2.3. Горизонтальний аналіз

Горизонтальний аналіз полягає в побудові однієї або декількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні балансові показники доповнюються відносними темпами зростання (спаду). Мета горизонтального аналізу полягає в тому, щоб виявити абсолютні і відносні зміни розмірів різноманітних статей балансу за визначений період, дати оцінку цим змінам. Для аналізу беруть базисні темпи росту за декілька періодів. Найчастіше розбивка на періоди відбувається поквартально.

Цінність результатів горизонтального аналізу суттєво знижується в умовах інфляції, коливань цін на ресурси та частих нововведень у податковому законодавстві, які впливають на розподіл доходу. В цій ситуації на деяких підприємствах з високими темпами обіговості коштів (задіяних переважно у секторі роздрібною торгівлі та надання послуг) доцільним було б здійснення горизонтального аналізу з врахуванням не щоквартальних, а щомісячних змін показників у статтях бухгалтерського балансу.

Варіантом горизонтального аналізу є аналіз тенденцій розвитку (трендовий аналіз), при якому кожна позиція звітності порівнюється з рядом попередніх періодів, і визначається тренд, тобто основна тенденція динаміки показника, очищена від випадкових впливів і індивідуальних особливостей періодів. Цей аналіз носить перспективний прогнозний характер.

2.4. Методи аналізу основних фінансових показників

Сутність, зміст і необхідність дотримання принципів системності й комплексності фінансово-економічного аналізу потребують чіткої організації аналітичного процесу на підприємстві, яка передбачає певну поетапність і раціональний підбір інформаційних джерел, що залучаються для розв'язання аналітичних задач.

Необхідними етапами проведення аналітичної роботи є:

- розробка програми проведення аналізу (визначення об'єктів і послідовності аналізу, постановка цілі, терміни виконання);
- визначення кола інформаційних (обліково-статистичних, звітних, оперативно-планових) матеріалів, включаючи (якщо це диктується необхідністю виконання програми аналізу) широке залучення даних спеціальних спостережень, опитувань, контрольних документів, документів позасистемного обліку; при вирішенні питань на цьому етапі аналітичної роботи виходять з того, що вихідна інформація – це основний фактор якісного проведення аналізу;
- розв'язання поставлених аналітичних задач, спираючись на використання арсеналу прийомів і методів аналізу та наявну обчислювальну техніку;
- підготовка і передача аналітичної інформації, висновків, пропозицій, які впливають з неї, за призначенням.

Фінансовий аналіз дає можливість оцінити:

- майновий стан підприємства;
- ступінь підприємницького ризику, наприклад, можливість погашення зобов'язань перед третіми особами;
- достатність капіталу для поточної діяльності і довгострокових інвестицій;
- потребу в додаткових джерелах фінансування;
- здатність до нарощування капіталу;
- раціональність залучення займаних коштів;
- обґрунтованість політики розподілу і використання прибутку;
- обґрунтованість вибору інвестицій та ін.

Певну перешкоду проведенню аналізу фінансового стану підприємства чинять:

- різні форми власності, наприклад, чимало показників, що характеризують фінансовий стан акціонерних підприємств, не можуть бути розраховані з причини відсутності або слабкого роз-

витуку у державі ринку цінних паперів, де б оберталися акції цих підприємств і по яких можна б було судити про становище емітентів.

- нестабільність законодавчої бази (фінансового податкового права), що також ускладнює проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Поточний фінансово-економічний аналіз здійснюється після закінчення звітного періоду (місяць, квартал, рік); як основні завдання поточного (або ретроспективного, бо вивчається діяльність підприємства за час, що минув) аналізу виступають: об'єктивна оцінка результатів фінансово-господарської діяльності, виявлення невикористаних резервів, недоліків у роботі, їх винуватців, накреслення шляхів мобілізації виявлених резервів. Такий аналіз є одним із засобів стратегічного управління діяльністю підприємства. Для методики поточного аналізу найхарактернішим прийомом є порівняння досягнутих результатів з плановими параметрами і виявлення факторів, що спричинили відхилення від них. Необхідно підкреслити, що саме поточний аналіз в аналітичній практиці є провідним, найповнішим і що він, з одного боку, використовує, вбирає в себе матеріали оперативного аналізу, а з другого – виступає базою для перспективного аналізу.

Оперативний аналіз здійснюється повсякденно, він наближений за часом до моменту здійснення певних економічних процесів, що відбуваються в ході фінансово-господарської діяльності підприємства, виступає знаряддям оперативного управління нею. Особливістю проведення оперативного аналізу є використання не звітної, а оперативної інформації – первинних бухгалтерських та інших документів, матеріалів контролю, спостереження, рапортів, нарядів тощо. З цією особливістю пов'язана відносна наближеність результатів аналізу, що, втім, не знижує їх цінності як бази для прийняття оперативних рішень з метою підвищення якості роботи підприємства.

Перспективний аналіз базується на вивченні різноманітних явищ у сфері фінансово-економічної діяльності з метою прогнозування на майбутнє. Використовується як база для прогнозування обсягів реалізації продукції, витрат на її виробництво, рентабельності, вибору варіантів інвестування фінансових ресурсів. Особливість перспективного фінансово-економічного аналізу – використання даних про роботу підприємства за минулий (досить тривалий) час, але під кутом зору майбутньої діяльності цього підприємства.

Тема 3. Ризики в діяльності ломбардів

3.1. Фінансові та функціональні ризики

Важливе значення у процесі аналізу джерел власних коштів має показник **фінансового левериджу** (Φ_l), який характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань і визначається як відношення довгострокових зобов'язань до джерел власних коштів.

$$\Phi_l = \frac{\text{ф.1 ряд.530}}{\text{ф.1 ряд.490}}$$

Зростання значення Φ_l свідчить про зростання фінансового ризику, тобто можливість втрати платоспроможності. В такому разі більш детально аналізуються показники другого розділу пасиву балансу.

Для вирішення питання щодо забезпечення підприємства власними коштами розраховується коефіцієнт забезпечення власними коштами ($K_{зк}$). Цей коефіцієнт розраховується як відношення різниці між обсягами джерел власних та прирівняних до них коштів (за вирахуванням статей: «Розрахунки з учасниками», «Резерви наступних витрат і платежів», «Доходи майбутніх періодів», «Реструктуризований борг») і фактичною вартістю основних засобів та інших поза оборотних активів до фактичної вартості наявних у підприємства оборотних коштів.

$$K_{zk} = \frac{\text{ф.1 (ряд.495 - ряд.450 - ряд.455 - ряд.460 - ряд.465 - ряд.070)}}{\text{ф.1 (ряд.150 + ряд.320)}}$$

Значення K_{zk} повинне бути більше 0,1.

Серед фінансових ризиків, які визначаються ймовірністю грошових втрат у зв'язку з непередбаченими змінами у обсягах, дохідності, вартості та структурі активів та пасивів, особливе місце займає група цінових ризиків. Цінові ризики пов'язуються з ймовірністю зміни ринкових цін та їх впливу на фінансові чи фізичні активи, що обліковуються як за активними, так і за пасивними бухгалтерськими рахунками на балансі компанії, підприємства чи банку, а також за позабалансовими статтями. Отже, зміна ринкової ціни активів спричиняє зміну вартості активних, пасивних статей балансу або позабалансових зобов'язань, формуючи в кінцевому підсумку прибутки або збитки за позиціями, чутливими до кон'юнктури ринку. Цінові ризики найбільше виявляються при оцінці вартості статей балансу, виходячи з ринкових цін, за станом на кінець кожного робочого дня. В такому випадку будь-які зміни ринкової ціни зразу відбиваються на балансі. При несвоєчасному обліку втрат або прибутків виникають додаткові проблеми, оскільки необізнаність відносно факторів ризику не означає їх відсутності.

У фінансовій діяльності найбільш значними ціновими ризиками є ризик зміни відсоткових ставок та валютних курсів, а також ринковий ризик, пов'язаний зі зміною вартості цінних паперів. Валютний ризик виникає у тих суб'єктів господарської діяльності, які мають на балансі активи, пасиви або позабалансові статті, деноміновані в іноземній валюті. На ринковий ризик наражаються власники цінних паперів. Таким чином, більшість суб'єктів господарської діяльності так чи інакше мають справу з ціновими ризиками, а нестабільність та непередбачуваність протягом останніх років як міжнародного, так і національних фінансових ринків значно загострили проблему пошуку оптимальних методів управління цією групою ризиків.

3.2. Основи теорії управління грошовими потоками

Аналіз стану власних оборотних коштів полягає у визначенні їхньої наявності на початок і кінець звітної періоду і перевірці їх використання. Сума джерел власних і прирівняних до них засобів у разі правильного їх використання повинна покривати вкладення підприємства в основні засоби і необоротні активи, а також у нормовані оборотні кошти в межах установленого нормативу.

Для визначення наявності власних оборотних і прирівняних до них засобів необхідно з результату поділу I пасиву балансу, у якому відбиваються джерела власних коштів на покриття нормативу, виключити результат поділу I активу, у якому відбиваються власні оборотні кошти і прирівняні до них засоби. У результаті порівняння отриманої суми з установленим для даного підприємства нормативом (результат поділу II активу) визначається надлишок або недостатність власних оборотних коштів.

Головними чинниками, що визначають наявність власних оборотних коштів, є статутний фонд у частині оборотних коштів, прибуток та його використання, зміна сум стійких пасивів. Протягом року на збільшення (зменшення) статутного фонду в частині оборотних коштів надходять (списуються) визначені суми. На наявність оборотних коштів впливає сальдовий результат цих операцій, а також зміна засобів, що знаходяться в обороті підприємства в покриття його нормативу. На підприємствах, не переведених на повний госпрозрахунок і самофінансування, на наявність оборотних коштів впливає також відхилення фактичних витрат, зроблених за рахунок прибутків від планових розрахунків. На підприємствах, переведених на повний госпрозрахунок і самофінансування, усі витрати здійснюються за рахунок фондів, утворених від розрахункового прибутку по встановлених нормативах. Тому цей чинник на зміну наявності оборотних коштів не впливає.

Деталізація факторів, що впливають на стан оборотних коштів, пов'язана з розшифруванням основних сум, що вплинули на зміну стійких пасивів у покриття нормативу. На підприємстві зменшення стійких пасивів пов'язано зі зміною розмірів кредитування.

Визначена на кінець року нестача (надлишок) власних оборотних коштів корегується за результатами перерахунків за фактичним прибутком, що проводиться після закінчення звітного періоду. Шляхом порівняння належних сум і фактично внесених платежів із прибутку визначається сума, на яку корегується розмір нестачі власних оборотних коштів, обчислений за балансом. Якщо сума належних платежів більша за фактично внесену, то розмір власних оборотних коштів зменшується, а якщо менша – збільшується.

На підприємстві може мати місце також відволікання частини оборотних коштів на цілі, що не передбачені планом і не мають законних джерел покриття. Таке відволікання називають іммобілізацією оборотних коштів.

Іммобілізація – свідчення порушення фінансової дисципліни, оскільки надмірні запаси являють собою перевитрату коштів у порівнянні з наявними джерелами цільового призначення. Тому фінансові органи приділяють особливу увагу виявленню причин її утворення. Установи банку, виявляючи іммобілізацію, застосовують економічні санкції, домагаючись відновлення іммобілізованих сум в обороті.

Іммобілізація може негативно вплинути на фінансове становище підприємства, оскільки відволікання засобів з обороту погіршує платоспроможність.

3.3. Поняття ліквідності активів в ломбардах

Ліквідність фірми – це спроможність фірми перетворювати свої активи в гроші для покриття всіх необхідних платежів по мірі настання їхнього терміну.

Всі активи фірми в залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в кошти, можна умовно підрозділити на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи (A1) – суми по всіх статтях коштів, що можуть бути використані для виконання поточних розрахунків негайно. У цю групу включають також короткострокові фінансові вкладення (цінні папери).

2. Швидко реалізовані активи (A2) – активи, для обертання яких у наявні кошти потрібен певний час. У цю групу можна включити дебіторську заборгованість (платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати), інші оборотні активи.

Ліквідність цих активів може бути різною і залежить від суб'єктивних та об'єктивних чинників: кваліфікації фінансових робітників, взаємовідносин із платниками і їхньої платоспроможності, умов надання кредитів покупцям, організації вексельного обігу.

3. Повільно реалізовані активи (A3) – найменш ліквідні активи – це запаси, дебіторська заборгованість (платежі по якій очікуються більш ніж через 12 місяців після звітної дати), податок на додану вартість по придбаних цінностях.

Бажано, використавши дані аналітичного обліку, зменшити податок на додану вартість на суму відшкодування з прибутку фірми. Товарні запаси не можуть бути продані доти, поки не знайдено покупця. Запаси сировини, матеріалів, незавершеної продукції можуть потребувати попередньої обробки, перед тим як їх можна буде продати і перетворити на явні кошти.

4. Важко реалізовані активи (A4) – активи, що призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду часу. У цю групу можна включити статті I розділу активу балансу «Позаобігові активи».

Перші три групи активів протягом всього господарського періоду можуть постійно змінюватися і відносяться до поточних активів фірми. Поточні активи більш ліквідні, ніж інші активи та інше майно фірми.

Пасиви балансу по мірі зростання строків погашення зобов'язань групуються наступним чином:

1. Найбільш термінові зобов'язання (П1) – кредиторська заборгованість, розрахунки по дивідендах, інші короткострокові зобов'язання, а також позички, не погашені в термін (за даними додатків до бухгалтерського балансу).

2. Короткострокові пасиви (П2) – короткострокові кредити банків та інші позички, які підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати.
3. Довгострокові пасиви (П3) – довгострокові кредити та інші довгострокові пасиви – статті II розділу пасиву балансу «Довгострокові зобов’язання».
4. Постійні пасиви (П4) – статті I розділу балансу «Капітал, фонди і резерви».

Короткострокові і довгострокові зобов’язання, разом узяті, називають зовнішніми зобов’язаннями. Фірма вважається ліквідною, якщо її поточні активи перевищують її короткострокові зобов’язання.

Вимірює загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні кредиторські зобов’язання забезпечуються поточними активами **коефіцієнт покриття**.

Коефіцієнт покриття дорівнює відношенню поточних активів до короткострокових зобов’язань і визначається в такий спосіб:

$$K_p = \frac{A1+A2+A3}{П1+П2} . \quad (1)$$

Коефіцієнт покриття є дуже укрупненим показником, унаслідок чого в ньому не відображається ступінь ліквідності окремих елементів оборотного капіталу. Тому у практиці фінансового аналізу використовують також інші коефіцієнти ліквідності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (суворої ліквідності), який є проміжним коефіцієнтом покриття і показує, яка частина поточних активів з відрахуванням запасів і дебіторської заборгованості, платежі за якою очікуються більш ніж через 12 місяців після звітної дати, покривається поточними зобов’язаннями. Він розраховується за формулою:

$$K_{ш} = \frac{A1+A2}{П1+П2} . \quad (2)$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається відношенням найбільш ліквідних активів до поточних зобов’язань і розраховується за формулою:

$$K_{аб.лік.} = \frac{A1}{П1+П2} . \quad (3)$$

Цей коефіцієнт є найбільш жорстким критерієм платоспроможності і показує, яку частку короткострокової заборгованості фірма може погасити найближчим часом.

Тема 4. Фінансовий стан ломбардів в умовах сучасного регулювання їх діяльності

4.1. Розмір статутного капіталу

Розміри та масштаби діяльності ломбардів в Україні значно відрізняються. Так, сформований статутний капітал знаходиться в межах від 0,1 до 7,2 млн. грн. та в більшості випадків формується за рахунок грошових коштів. Тільки в одному ломбарді статутний капітал складається виключно з іноземних інвестицій. Мінімальна залишкова вартість основних фондів у власності одного ломбарду становить лише 160 грн., а максимальна – 5 млн. грн. Найбільша величина активів – 12,8 млн. грн.

Кількість засновників ломбардів коливається в межах від 1 до 58 осіб, але в переважній більшості випадків ломбарди організуються двома засновниками. В складі засновників 33 ломбарди мають юридичних осіб.

Слід зазначити, що серед 294 зареєстрованих в Державному реєстрі ломбардів лише 4 мають статус комунальних підприємств (колишні державні ломбарди), інші – 290 є приватними, що в переважній більшості створені в формі повних товариств.

Для здійснення своєї діяльності 30 ломбардів із 181 залучають кошти комерційних банків, причому сума кредиту коливається від 3 тис. грн. до 4,1 млн. грн.

Загальна сума позик під заставу, наданих ломбардами, становить 35,5 млн. грн., виданих під заставу 40,4 млн. грн. Основними видами забезпечення є вироби із дорогоцінних металів та з дорогоцінним камінням, автомобілі, посуд, побутова техніка, шкіряний одяг, хутро, комп'ютерна техніка та оргтехніка, мобільні телефони, годинники. Відсоткова ставка за наданими позиками коливається від 0,5% до 1% на день, що становить від 180% до 360% на рік.

Середня позика в українському ломбарді становить близько 150 грн., що видається на термін 14 днів під заставу виробів із золота 585 проби вагою близько 5 грамів.

Класифікація якості активів

Для аналізу структури активів підприємства використовують I, II і III розділи Активу балансу.

Активи підприємства та їх структура вивчається як з точки зору їх участі у виробництві, так і з точки зору оцінки їх ліквідності. Безпосередньо з'ясовується участь у виробничому циклі основних фондів, нематеріальних активів, запасів і затрат, грошових коштів. При цьому уточнюються найбільш ліквідні активи підприємства: грошові кошти на рахунках, а також короткострокові цінні папери; та найменш ліквідні активи – основні фонди, що знаходяться на балансі підприємства та інші позаоборотні активи.

За необхідності до аналітичної записки аудитору додаються розшифровки руху основних засобів виробничих запасів та товарів (з урахуванням їх підвищеного попиту).

Зміна в структурі активів підприємств у бік збільшення частки оборотних засобів може вказувати на:

- формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню оборотності засобів підприємства;
- відволікання частини поточних активів на кредитування споживачів товарів, робіт, послуг підприємства, дочірніх підприємств та інших дебіторів, що свідчить про фактичну іммобілізацію цієї частини оборотних засобів із виробничого циклу;
- згортання виробничої бази;
- викривлення результатів оцінки основних фондів унаслідок існуючого порядку їх бухгалтерського обліку та інше.

Для того, щоб зробити однозначні висновки про причини зміни даної пропорції в структурі активів, проводиться детальний аналіз розділів і окремих статей активів балансу.

При аналізі основних засобів та інших позаоборотних активів, враховуючи те, що питома вага основних засобів та позаоборотних активів може змінюватися внаслідок впливу зовнішніх факторів (наприклад, порядок їх обліку, за якого коригування вартості основних фондів в умовах інфляції здійснюється із запізненням, у той час як ціни на сировину, матеріали, готову продукцію можуть збільшуватись досить високими темпами), необхідно звернути особливу увагу на зміну абсолютних показників форми № 1 за звітний період (рядки 010, 011, 012), яка відтворює рух основних засобів (зміну норм амортизації та груп розподілу основних фондів, вибування та введення в експлуатацію нових).

Аналізується рух основних фондів та амортизаційних відрахувань за попередній та поточний роки (форма 11-ОФ (річна), дані аналітичного бухгалтерського обліку за звітний період). Звертається увага на основні фонди підприємства, які придбані, реалізовані, ліквідовані або здані в оренду протягом поточного року.

Наявність довгострокових фінансових зобов'язань (рядок 040) вказує на інвестиційну спрямованість вкладень підприємства. Якщо в результаті аналізу фінансово-господарського стану підприємство буде визнане неплатоспроможним, рекомендується додатково вивчити склад інвестиційних

цінних паперів підприємства, дати оцінку їх ліквідності, а також ефективності доцільності відволікання коштів підприємства на дані вкладення.

При аудиті першого розділу активу балансу також звертається увага на тенденцію зміни таких його статей, як устаткування (рядок 035), незавершені капітальні вкладення (рядок 030), майно в оренді (рядок 055), оскільки вказані активи не беруть участі в виробничому обороті і, за певних умов, збільшення їх частки може негативно вплинути на результати фінансової і господарської діяльності підприємства.

Критерії ризиковості операцій

Проблема розрахунку (оцінки) рівня ризику доцільно розглянути крізь призму теорії корисності. В умовах спадної корисності і наявності ризику звичайні принципи максимізації не можуть бути використані, оскільки необхідна певна податкова плата у вигляді компенсації за фактор ризику.

Рішення, пов'язані з ризиком, прийнято класифікувати наступним чином:

- невеликий ризик, пов'язаний із заздалегідь відомим результатом;
- помірний ризик без великих доходів і витрат;
- великий ризик, пов'язаний із великими доходами або збитками.

Рівень прибутковості ломбарду

Прибутковість ломбарду характеризується сумою прибутку та рівнем рентабельності. Рівень рентабельності визначається як відношення прибутку від реалізації (П) до собівартості продукції (С) (робіт, послуг):

$$P = \frac{П}{С} \times 100\% = \frac{\text{ф.2 ряд.050}}{\text{ф.2 ряд.040}} \times 100\%$$

Усі дані беруться із ф2 – «Звіт про фінансові результати та їх використання».

У процесі аналізу визначається, як змінюються протягом певного періоду значення прибутку від реалізації, чистого прибутку, рівня рентабельності, розглядаються фактори, що призводять до їх зміни.

Крім того, вивчається вплив на балансовий прибуток підприємства таких показників, як: виручка від реалізації, ПДВ, акцизний збір, собівартість реалізованої продукції, а також прибуток (збиток) від іншої реалізації та позареалізаційних операцій (рядки 060, 070 ф.2).

Необхідним елементом аналізу є дослідження результатів фінансової діяльності та напрямів використання прибутку.

Аналізу підлягає розподіл прибутку звітного та попереднього років, який відображений у ф.2.

У тому випадку, коли підприємство збиткове, можна зробити висновок про відсутність джерела поповнення власних коштів підприємства для ведення ним нормативної господарської діяльності.

За наявності збитку попереднього або звітного року співвідношення у відсотках для відповідної графи не розраховується. Аналізується тільки відхилення по статтях використання прибутку.

Якщо на виробничий розвиток спрямовано менше 30% чистого прибутку, необхідно встановити об'єктивність причин такого розподілу, а також звернути увагу на розподіл прибутку «на інші цілі».

Якщо підприємство використало прибутку більше, ніж його отримало (ряд.481 > ряд.482), то у такому випадку необхідно звернути увагу, які саме статті витрат призвели до збитку.

При аналізі господарської діяльності підприємства, в першу чергу, вивчається загальна виробнича структура, наводяться основні техніко-економічні показники його структурних підрозділів (обсяги послуг, чисельність, основні фонди, ФОП тощо), кількість та місцезнаходження окремих структурних підрозділів, у тому числі допоміжних і обслуговуючих, оптимальність їх розташування, а також стан будівель та споруд.

Висловлюється можливість їх відокремлення (виділення) в період можливої реструктуризації. При цьому можуть додаватися план-схема підприємства, опис окремих об'єктів, таблиці до них.

Визначаються основні види послуг, обсяги їх випуску та реалізації за попередній та звітний роки, а також прогнозні показники на наступний рік для кожного структурного підрозділу та підприємства в цілому. Визначається частка кожного виду продукції (робіт, послуг) у загальному обсязі.

Розглядається рівень існуючої технології виробництва: наявність сучасних передових технологій, використання ноу-хау та власних розробок, можливість заміни застарілих технологій новими, використання автоматизованих систем управління. Звертається увага на циклічність технологічних процесів (їх безперервність), наявність науково обґрунтованих технологічних норм.

Для оцінки доходності використовуються два показники рентабельності. *Показник першого типу оцінює рентабельність по відношенню до реалізації, а показник другого – по відношенню до активів. Перший показник називається коефіцієнтом валового прибутку і розраховується як відношення суми валового прибутку до суми чистого доходу.*

Цей показник характеризує ефективність не лише господарської діяльності, а й процесів ціноутворення. Коефіцієнт валового прибутку показує, скільки копійок валового прибутку приносить кожна гривня обороту.

Тема 5. Визначення фінансового стану ломбарду на підставі звітних даних

5.1. Застосування показників звітних даних для визначення нормативів

Фінансовий стан підприємства необхідно аналізувати з позицій короткострокової та довгострокової перспектив, тому критерії його оцінки можуть бути різноманітними. Стан фінансів підприємства характеризується розміщенням його засобів і джерелами їх формування, аналіз фінансового стану проводиться з метою встановити, наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси, що знаходяться в розпорядженні підприємства. Фінансову ефективність роботи підприємства відбивають: забезпеченість власними оборотними коштами та їхня цілість, стан нормованих запасів товарно-матеріальних цінностей, стан і динаміка дебіторської і кредиторської заборгованості, оборотність оборотних коштів, матеріальне забезпечення банківських кредитів, платоспроможність.

Стійке фінансове становище підприємства залежить насамперед від поліпшення таких якісних показників, як продуктивність праці, рентабельність виробництва, фондівіддача, а також виконання плану по прибутку. Рациональному розміщенню засобів підприємства сприяє правильна організація матеріально-технічного забезпечення виробництва, оперативна діяльність по прискоренню грошового обігу. Тому аналіз фінансового стану провадиться на завершальній стадії аналізу фінансово-господарської діяльності. У той ж час фінансові складнощі підприємства, відсутність коштів для своєчасних розрахунків можуть вплинути на стабільність та порушити ритм матеріально-технічного постачання. У зв'язку з цим аналіз фінансового стану підприємства й аналіз інших сторін його діяльності повинні взаємно доповнювати один одного.

Задачами аналізу є загальна оцінка фінансового стану, перевірка витрат засобів за цільовим призначенням, виявлення причин фінансових утруднень, можливостей поліпшення використання фінансових ресурсів, прискорення обороту засобів і зміцнення фінансового становища.

У зв'язку з різноманітним функціональним призначенням і особливостями використання в плануванні й урахуванні *засоби підприємства підрозділяються на основні й оборотні.*

Основні засоби функціонують протягом ряду років, не змінюючи форми. Їх вартість відноситься на витрати виробництва протягом усього терміну їх експлуатації. До оборотних відносяться засоби підприємства, що забезпечують створення виробничих запасів і авансування витрат у процесі виробництва і реалізації продукції. Поряд із запасами сировини і матеріалів вони включають незавершене будівництво, готову продукцію до її реалізації, кошти і дебіторську заборгованість.

Головним чинником, що визначає фінансове становище підприємства, є стан його оборотних коштів. Оборотними коштами називаються грошові ресурси, необхідні для створення виробничих запасів, авансування витрат для забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації продукції. За методами планування вони діляться на нормовані і ненормовані.

Нормованими називають оборотні кошти, за якими встановлюється норматив мінімальних запасів, необхідних для виробництва і реалізації продукції.

Ненормованими називаються оборотні кошти, за якими нормативи не встановлюються (готівкові кошти, розрахунки з покупцями за відвантажену продукцію, різноманітні розрахунки з організаціями й особами, недостача і т.п.).

Оборотні кошти, що обслуговують виробництво, включаючи матеріали, паливо, малоцінні предмети, тару, запасні частини, називаються засобами в сфері виробництва. В них зосереджена основна частина оборотних коштів підприємства. Оборотні кошти в сфері обертання призначені для безперервного процесу реалізації продукції, своєчасного вчинення розрахунків і складаються з готової продукції, товарів відвантажених, коштів і засобів у розрахунках. *Джерела формування оборотних коштів діляться на власні і позичкові.* Власні і порівняні до них засоби виділяються на покриття запасів і витрат майбутніх періодів у мінімальних розмірах і постійно знаходяться в розпорядженні підприємства. Позичкові оборотні кошти використовуються для покриття сезонних витрат і запасів і тимчасових потреб у засобах, пов'язаних, наприклад, із перевиконанням виробничих завдань.

Основне джерело даних для аналізу фінансової діяльності підприємства – звітний бухгалтерський баланс, додатки до балансу, формування статутного фонду й інші звітні форми, що деталізують утримання його окремих статей і дозволяють досліджувати чинники, що вплинули на фінансові показники. Крім того, притягнуті дані фінансового плану показують терміни утворення дебіторської і кредиторської заборгованості тощо.

Бухгалтерський баланс характеризує склад, розміщення і призначення засобів підприємства на визначену дату. Баланс має форму таблиці, складається з двох частин – активу і пасиву. У активі показують склад, розміщення і використання засобів, згрупованих у залежності від їхньої функціональної ролі в господарстві.

5.2. Вплив змін окремих показників звітних даних на рівень фактичного значення нормативу

Аналіз показників фінансової звітності базується на одержанні відповідних коефіцієнтів та співвідношень, які характеризують різні аспекти діяльності підприємства.

Аналіз фінансової звітності за допомогою системи коефіцієнтів дає можливість користувачам цієї звітності оцінити фінансову стійкість підприємства, його ліквідність та ефективність діяльності, узагальнювати показники і порівнювати результати діяльності підприємства як в динаміці, так і результатами діяльності інших підприємств. Таким чином, коефіцієнтний аналіз дає можливість побачити зміни у фінансовому стані та результатах діяльності підприємства і допомагає користувачам звітності визначити тенденції та структуру можливих змін, що в свою чергу може підказати зацікавленим особам на ризики і можливості, що пов'язані з аналізом підприємством.

Систему коефіцієнтів можна умовно розподілити на певні групи. Коефіцієнти платоспроможності перш за все цікавлять кредиторів підприємства, оскільки тісно пов'язані з фінансовою стабільністю.

Для оцінки платоспроможності підприємства використовують такі показники:

- коефіцієнт покриття (Кп);
- коефіцієнт ліквідності (Кл);
- коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал).

Для аналізу платоспроможності підприємства користуються показниками, які характеризують внутрішньо балансові співвідношення на початок та кінець аналізованого періоду або за декілька періодів.

Коефіцієнт покриття обчислюється як відношення оборотних активів (запаси, дебіторська заборгованість, інші поточна заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, інші оборотні активи). До поточних зобов'язань і характеризує кратність покриття короткострокової заборгованості оборотними активами.

За міжнародними стандартами коефіцієнт покриття повинен бути на рівні 2–2,5. Якщо цей показник має низьке значення, це свідчить про те, що підприємство живе лише одним днем, його розвиток має нестабільний характер, а також має проблеми з власними оборотними коштами. Для розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями оборотних активів недостатньо. Виходячи з того, що поточні активи мають неоднакові можливості щодо перетворення на гроші, тобто мають різні рівні ліквідності, аналізуючи фінансовий стан підприємство використовує коефіцієнти загальної та абсолютної ліквідності. (Кл) обчислюється як відношення суми найбільш ліквідних активів (грошових коштів + дебіторська заборгованість) до поточних зобов'язань. Товарно-матеріальні запаси при розрахунках цього показника виключаються з оборотних активів, оскільки їх не можна швидко перетворити на грошові кошти.

Із розрахунків видно, що коефіцієнт загальної ліквідності як на початок, так і на кінець звітного періоду менше одиниці і не забезпечує ліквідності. Аналізуючи платоспроможність, ми бачимо, що коефіцієнти покриття та ліквідності мають низьке значення. Це означає, що у підприємства значні матеріальні запаси, або значні товарні залишки.

Аналізуючи далі баланс, бачимо, що підприємство не має ніяких поточних фінансових інвестицій. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал) обчислюється як відношення суми грошових коштів та їх еквівалентів (а на підприємстві це знаки поштової оплати – конверти, марки) і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань.

При аналізі довгострокових залучених джерел фінансування слід враховувати, що перевищення їх розміру над сумою власного оборотного капіталу означає використання підприємством частини довгострокових позик на фінансування поточних операцій. Це збільшує витрати виробництва і свідчить про недостатній рівень менеджменту на підприємстві.

Фінансова стабільність підприємства залежить як від складу джерел фінансування, так і від напрямів розміщення коштів в активах підприємства. Для визначення мобільності використання власних коштів підприємства обчислюється коефіцієнт маневреності (Км), який характеризує питому вагу власних оборотних коштів у загальному обсязі власного капіталу.

$$\text{Км на початок року} = \frac{\text{Сума власних оборотних коштів на початок року}}{\text{Баланс ф№1 пасив код рядка 380 колонка 3}}$$

$$\text{Км на кінець звітного періоду} = \frac{\text{Сума власних оборотних коштів на кінець звітного періоду}}{\text{Баланс ф№1 пасив код рядка 380 колонка 4}}$$

Збільшення коефіцієнта оцінюється позитивно, тому що за рахунок власних оборотних коштів покривається основна частина виробничих запасів і розрахунків з дебіторами.

Стабільність структури власних оборотних коштів, які змінюються в процесі господарської діяльності, характеризується коефіцієнтом співвідношення власних оборотних коштів і загальної суми оборотних активів. Коефіцієнт співвідношення власних оборотних коштів свідчить про зміну структури оборотних активів у напрямку збільшення частки власних оборотних коштів у сумі оборотних активів підприємства.

$$\text{Кв.о.к на початок року} = \frac{\text{Сума власних оборотних коштів на початок року}}{\text{Баланс ф №1 актив код рядка 260 колонка 3}}$$

$$\text{Кв.о.к на кінець звітного періоду} = \frac{\text{Сума власних оборотних коштів на кінець звітного періоду}}{\text{Баланс ф №1 актив код рядка 260 колонка 4}}$$

Особлива увага при аналізі використання активів приділяється управлінню оборотними активами: товарно-матеріальними запасами і дебіторською заборгованістю. Головною метою оцінки цих активів є виявлення ознак зменшення вартості або зайве накопичення товарно-матеріальних запасів та дебіторської заборгованості. При аналізі ці показники балансу зіставляються з сумою чисто-

го доходу від реалізації продукції, або з собівартістю реалізованої продукції, тому що ці статті тісно взаємопов'язане.

$$\text{К об. зап} = \frac{\text{Звіт про фінансові результати код рядка 035}}{\text{(баланс ф№1 актив код рядка 100+110+120+130+140 кол 3+} \\ \text{+актив код рядка 100+110+120+130+140 кол 4):2}}$$

Ці показники характеризують швидкість обороту матеріальних запасів протягом звітного періоду. Якщо порівняти цей показник з відповідним періодом минулого року, то можна побачити, що він зменшився. Чим вище значення коефіцієнта оборотності товарно-матеріальних запасів, тим краще, тому що низький рівень запасів зменшує ризик, пов'язаний з неможливістю реалізації продукції та свідчить про ефективне використання активів.

МОДУЛЬ 6

Запитання для самоконтролю

Які основні принципи фінансового аналізу застосовуються в ломбардах?
Які фінансові показники характеризують фінансову стабільність ломбарду?

Назвіть види фінансового аналізу.
З якою метою використовують внутрішній фінансовий аналіз?
Хто користується зовнішнім фінансовим аналізом?

Які виникають фінансові ризики в діяльності ломбардів?
Що таке ліквідність активів в діяльності ломбардів?
Як формується резерв забезпечення покриття витрат ломбардів?
Які критерії оцінки фінансового стану клієнта? Ким вони встановлюються?
Які критерії ризикової операції ломбарду?

ЧТО СЛЕДУЕТ ЗНАТЬ О ПРОВЕРКАХ ЛОМБАРДОВ

Государственной комиссией по регулированию финансовых рынков Украины

Госфинуслуг проверяет деятельность ломбарда исключительно по вопросам, касающимся предоставления финансовых услуг, соответствие деятельности ломбарда требованиям нормативной базы, регулирующей вопросы предоставления финансовых кредитов.

Положение “О применении Государственной комиссией по регулирование рынков финансовых услуг Украины мер воздействия” (от 13.11.2003 № 125) предусматривает:

1) проверка – форма осуществления надзора с целью установления фактического состояния соблюдения законодательства о финансовых услугах финансовыми учреждениями и юридическими лицами, которые соответственно закону имеют право осуществлять деятельность по предоставлению финансовых услуг;

2) нарушения законодательства о финансовых услугах – противоправное действие или бездействие юридических лиц и/или физических лиц – предпринимателей (далее – Лица), которое посягает на установленный порядок предоставления финансовых услуг;

Проверки могут проводиться в соответствии с планом проверок Госфинуслуг (плановые инспекции) или при наличии хотя бы одного из таких обстоятельств (внеплановые инспекции):

а) по результатам проверок одних субъектов надзора выявлены факты, которые свидетельствуют о нарушении другим субъектом надзора норм законодательства в сфере финансовых услуг;

б) субъектом надзора не представлены в установленный срок или на протяжении установленного срока документы обязательной отчетности и (или) другой информации, которая предоставляется к Госфинуслуг;

в) выявлена недостоверность информации в документах обязательной отчетности и (или) других документах, которые предоставляются к Госфинуслуг;

г) выявлен по результатам безвыездной проверки факт нарушения действующего законодательства в сфере финансовых услуг;

г) представлено заявление (жалобу, сообщение) о нарушении субъектом надзора норм законодательства в сфере финансовых услуг;

д) необходимости проверки выполнения субъектом надзора мер воздействия Госфинуслуг, которые применялись к этому субъекту надзора;

е) решения, приказы, постановления суда, постановления следователей о проведении проверки субъекта надзора;

е) обращение или запрос народного депутата Украины;

ж) осуществление реорганизации или ликвидации субъекта надзора.

Что может быть поводом для неплановой проверки?

1) материалы, полученные по результатам проверок, проведенных Госфинуслуг;

2) отчетности, которая подается в Госфинуслуг;

3) сообщения, полученные от органов государственной власти;

4) сообщения, полученные от международных организаций, иностранных органов государственной власти, неправительственных организаций;

5) обращения граждан;

6) сообщения, полученные от юридических лиц;

7) сообщения, опубликованные в СМИ;

8) другие источники.

При проведении проверки руководитель и члены инспекционной группы обязаны сообщить руководителю проверяемого субъекта о правах, обязанностях и полномочиях инспекционной группы, причину и цель проверки, а также права, обязанности и ответственность субъекта надзора; установить перечень необходимых документов и сроки их предоставления, согласовать другие организационные вопросы относительно проведения инспекции.

Руководители субъекта надзора во время проведения инспекции имеют право:

а) убедиться в полномочиях руководителя и членов инспекционной группы;

б) получать от руководителя инспекционной группы информацию о:

- порядке проведения инспекции;
- права и обязанности инспекционной группы;
- основание и цель инспекции;
- права и обязанности руководителей и работников субъекта надзора;

в) предоставлять письменные объяснения по вопросам, которые возникают во время проведения инспекции.

О проведении плановой проверки директор соответствующего департамента или председатель территориального управления Госфинуслуг направляет письменное сообщение субъекту надзора не позднее чем за десять календарных дней до начала проведения проверки (инспекции). *Внеплановая проверка субъекта надзора может проводиться без предварительного сообщения.*

По результатам проверки инспекционная группа составляет акт проверки в двух экземплярах по установленной Госфинуслуг форме.

Акт может быть составлен на бумажном носителе на государственном языке и иметь сквозную нумерацию страниц.

Акт инспекции может содержать систематизированное изложение выявленных в ходе инспекции фактов нарушений, а также фактов невыполнения субъектом надзора законных требований инспекционной группы.

В акте инспекции четко излагаются факты выявленных нарушений законодательства с ссылкой на документы, которые подтверждают наличие указанных фактов, а также отмечаются нормы нормативно-правового акта, которые нарушены субъектом надзора.

К экземпляру акта проверки, который сохраняется в Госфинуслуг, обязательно прилагаются документы (копии документов), которые подтверждают факты нарушений требований законодательства о финансовых услугах в соответствии с перечнем (указанным в акте инспекции) и протоколы изъятия таких документов.

Руководитель инспекционной группы во время проверки субъекта надзора имеет право изымать на срок до трех рабочих дней документы, которые подтверждают факты нарушения законодательства.

Изъятие документов проводится с обязательным составлением протокола изъятия, в котором отмечаются дата его составления, фамилия и должность лица, которое провело изъятие, полный перечень изъятых документов и дату, когда эти документы должны быть возвращены. Форма протокола изъятия устанавливается Госфинуслуг.

Протокол об изъятии подписывает руководитель инспекционной группы. Представителю субъекта надзора, документы которого изымаются, предоставляется копия протокола об изъятии документов под личную подпись на протоколе изъятия с указанием даты.

Меры воздействия. Госфинуслуг может применять такие меры воздействия:

- 1) вменить в обязанность нарушителя принять меры для устранения нарушения;
- 2) требовать созыва внеочередного собрания участников финансового учреждения;
- 3) накладывать штрафы соответственно закону; (*Штрафная санкция – плата в фиксированной сумме, но не больше одного процента от размера уставного (паевого) капитала юридического лица. Решение о наложении штрафных санкций принимается в виде постановления*)
- 4) временно остановить (ограничить) или аннулировать (отозвать) лицензию на осуществление деятельности по предоставлению финансовых услуг;
- 5) отстранить руководство от управления финансовым учреждением и назначить временную администрацию;
- 6) утверждать план восстановления финансовой стабильности финансового учреждения;
- 7) ставить вопросы о ликвидации учреждения.

Председатели территориальных управлений Госфинуслуг могут применить две меры воздействия:

- вменить в обязанность нарушителя принять меры для устранения нарушения;
- накладывать штрафы в соответствии с законом.

Дело о нарушении субъектом надзора законодательства о финансовых услугах с применением мер воздействия не может быть начато, а Дело подлежит закрытию, если:

- 1) не доказаны нарушения законодательства о финансовых услугах;

2) решения Дела не относится к компетенции Госфинуслуг;
3) со дня совершения нарушения минул один год или больше;
4) в случае ликвидации и/или признания банкротом Лица, относительно которого возбуждено Дело;

5) в случае отмены акта, который предусматривает применение меры воздействия;
6) при наличии по одному и тому же факту другого Дела.

В случае выявления нарушений законодательства о финансовых услугах должностные лица Госфинуслуг обязаны составить акт о нарушении или акт проверки с изложением в нем выявленных нарушений. Выявленные должностными лицами Госфинуслуг факты нарушения законодательства о финансовых услугах четко излагаются в акте о нарушении или в акте проверки *с указанием доказательств и с ссылкой на соответствующую норму закона и/или другого нормативно-правового акта.*

Доказательствами в Деле являются любые фактические данные, полученные в законном порядке, которые свидетельствуют о наличии или отсутствие нарушения. Акт о нарушении должен содержать:

- 1) дату и номер;
- 2) должность, фамилию лица (лиц), которое составило акт;
- 3) наименование (фамилия, имя, отчество) Лица, его местонахождение (местожительство);
- 4) код ЄДРПОУ (идентификационный номер ДРФО);
- 5) время и место нарушения;
- 6) описание нарушения;
- 7) норму закона или другого нормативно-правового акта, которая нарушена;
- 8) объяснения уполномоченного представителя Лица (по согласию);
- 9) подпись лица (лиц), которое составило акт;
- 10) подпись уполномоченного представителя Лица о получении экземпляра акта;
- 11) наличие печати.

Последнее: На что стоит обратить внимание: полномочия проверяющего; цель и предмет проверки; перечень требуемых проверяющим документов должен быть задокументирован (в перечне должно быть указано: какие документы, на предмет рассмотрения какого вопроса проверки, на соответствие и для проверки выполнения какого нормативного акта запрашивается информация); копии предоставленных при проверке документов стоит приложить к акту проверки.

К акту о проверки (о выявленных нарушениях) могут прибавляться дополнения, объяснения уполномоченных представителей проверяемого, а также документы, которые имеют доказательное значение в Деле.

В случае несогласия с актом о нарушении уполномоченные представители проверяемого в пятидневный срок с даты получения экземпляра акта имеют право подать письменные возражения, объяснения вместе с доказательствами, обоснованием. Письменные объяснения подаются в центральный аппарат Госфинуслуг или его территориальное управление и в обязательном порядке прибавляются к материалам Дела. Возражения (объяснения) к акту о нарушении (при наличии) не позднее следующего дня после их поступления регистрируются в Госфинуслуг.